

УДК 351

Оксана БАШТАННИК

доцент кафедри історії та політичної теорії, Національний технічний університет "Дніпровська політехніка" (Дніпро, Україна)

ORCID: 0000-0003-4067-3261

Бібліографічний опис статті: Баштанник, О. (2023). Координація інституційних інтеракцій в системі державного управління: особливості та основні чинники. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 4, 9–18, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-4-2>

КООРДИНАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ ІНТЕРАКЦІЙ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ОСНОВНІ ЧИННИКИ

Мета. У даній статті поставлено за мету проаналізувати особливості структурування координат ключових інституційних інтеракцій в системі державного управління України, які визначають на сьогодні реагування такої системи на зовнішні та внутрішні дестабілізуючі виклики.

Актуальність. Актуальність дослідження теоретико-методологічних засад державного управління як цілеспрямованого впливу держави на стан і розвиток суспільних процесів та відносин з метою досягнення цілей реалізації функцій держави через діяльність органів державної влади обумовлена проблематикою раціонального змісту інституціональних інтеракцій в системі державного управління. Особливої уваги заслуговує перебіг політико-управлінських процесів в умовах правового режиму воєнного стану, що є предметом окремих напрямів дослідницьких розробок.

Результати. У результаті проведеного дослідження було встановлено, що в системі державного управління необхідно розрізняти інституційні інтеракції як процес реалізації функціональної взаємодії між інституціями політичної системи та інституціональні інтеракції, аналіз особливостей яких виводить концептуалізацію отриманих висновків на рівень нормативних взаємовідносин між інститутами, наприклад, політичної системи та надсистемними інституціональними феноменами – політичною системою національної держави та наднаціональними принципами управління в Європейському Союзі.

Висновки. Таким чином, було з'ясовано, що політичний курс щодо напрямів реалізації державної влади в сучасній Україні можливо концептуалізувати як імператив одночасності – обґрунтована необхідність реалізації процесів інституційних інтеракцій в усіх напрямках координат одночасно, оскільки ними означене виконання або критично важливих завдань державного управління, або ціннісно значущих, а тому також невідкладних. Так, наприклад, в першу чергу, занепокоєння викликає необхідність відсічі збройній агресії щодо України як загрози її існуванню взагалі, однак членство в Європейському Союзі як цивілізаційний вибір народу України також потребує проведення необхідних реформ.

Ключові слова: інституції, координати інституційних інтеракцій, інституційні інтеракції, інституціональні інтеракції, імператив одночасності.

Oksana BASHTANNYK

Associate Professor of Department of History and Political Theory, Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine)

ORCID: 0000-0003-4067-3261

To cite this article: Bashtannyk, O. (2023). Koordynatsiia instytutitsiinykh interaktsii v systemi derzhavnoho upravlinnia: osoblyvosti ta osnovni chynnyky [Coordination of institutional interactions in the public administration system: features and main factors]. *Public Administration and Local Government*, 4, 9–18, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-4-2>

COORDINATION OF INSTITUTIONAL INTERACTIONS IN THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM: FEATURES AND MAIN FACTORS

Purpose. The purpose of this work is to analyse the peculiarities of the structuring of the key institutional interactions coordinates in the system of public administration of Ukraine, which determine today the response of such a system to external and internal destabilizing challenges.

Actuality. The relevance of the study of the theoretical and methodological foundations of public administration as a purposeful influence of the state on the state and development of social processes and relations with the aim of achieving the goals of implementing the functions of the state through the activities of state authorities is determined by the problem of the rational content of institutional interactions in the public administration system. The course

of political and administrative processes in the conditions of the legal regime of martial law, which is the subject of particular areas of research development, deserves special attention.

Results. As a result of the research, it was established that in the system of public administration, it is necessary to distinguish between institutional interactions as a process of implementing functional interaction between institutions of the political system and institutial interactions, the analysis of the features of which brings the conceptualization of the obtained conclusions to the level of normative relationships between institutions, for example, the political system and supra-system institutial phenomena – the political system of the nation-state and supra-national governance principles in the European Union.

Conclusion. Thus, it was found that the political course regarding the directions of implementation of state power in modern Ukraine can be conceptualized as an imperative of simultaneity – a justified need to implement the processes of institutional interactions in all directions of coordinates at the same time, since they indicate the fulfilment of either critically important tasks of public administration, or valuable, and therefore also urgent. So, for example, first of all, the need to repel armed aggression against Ukraine as a threat to its existence in general causes concern, but membership in the European Union as a civilizational choice of the people of Ukraine also requires necessary reforms.

Key words: *institutions, coordinates of institutional interactions, institutional interactions, institutial interactions, imperative of simultaneity.*

Актуальність. Актуальність дослідження теоретико-методологічних засад державного управління як цілеспрямованого впливу держави на стан і розвиток суспільних процесів та відносин з метою досягнення цілей реалізації функцій держави через діяльність органів державної влади обумовлена проблематикою раціонального змісту інституціональних інтеракцій в системі державного управління. При цьому інституціональний контекст публічного управління обумовлений структурно-функціональною визначеністю державної влади та громадянського суспільства в умовах правового режиму воєнного стану і системних реформ.

Особливої уваги заслуговує перебіг політико-управлінських процесів в особливих умовах, що є предметом окремих напрямів дослідницьких розробок. Адже для виокремлення глибинних закономірностей функціонування будь-якої системи необхідно застосовувати комплексний підхід і враховувати взаємовплив максимальної сукупності факторів. В аспекті дослідження інституційної взаємодії щодо реалізації державної влади в сучасній Україні актуальним є структурування системоутворюючих координат такої інституційної інтеракції.

Аналіз літератури та наявних підходів до визначення предмета дослідження. Загалом, аналіз інституціоналізації взаємодії щодо реалізації владних відносин у сфері державного управління та публічної політики, так само і у вітчизняній політичній науці, представлений у широкій кількості наукових праць. Так, Д. Яковлев реалізував ґрунтовне дослідження особливостей та складових політичної інтеракції у тогочасній Україні, Л. Яковлева аналізує міжінституційну взаємодію в контексті забезпечення легітимності публічної влади, О. Чальцева досліджує інституціоналізацію каналів та

форм взаємодії публічних акторів, В. Голубь обґрунтовує важливість інституціоналізації інтеракції держави і суспільства як основи формування ефективної держави. Втім, невирішеним на даний час завданням є системна реконструкція інституційної взаємодії щодо ключових напрямів реалізації державного управління в сучасній Україні, особливо у кризових умовах останнього часу.

Мета. Метою даного дослідження є аналіз особливостей структурування координат ключових інституційних інтеракцій в системі державного управління України, які визначають на сьогодні реагування такої системи на зовнішні та внутрішні дестабілізуючі виклики.

Результати дослідження Як ми вже відзначали вище, інституційні інтеракції як такі є достатньою мірою досліджуваним феноменом українськими вченими в просторі суспільних наук. Сучасні вітчизняні дослідники аналізують їх сутнісні аспекти, особливості перебігу, а також виокремлюють напрями, за якими інституціоналізується взаємодія учасників суспільно-політичного процесу. Однак, в основу проєктованих типологій вченими покладаються переважно інструментальні критерії категоризації організованої взаємодії у сфері реалізації державної влади та функціонування публічної політики. Зокрема, О. Чальцева зазначає, що «інституціоналізація взаємодії публічних акторів передбачає створення й розвиток вертикальних, горизонтальних і мережевих каналів, за допомогою яких відбувається обмін інформацією та здійснюються регулярні практики соціального партнерства, що включають у себе як оновлені традиційні так і нові інтерактивні інституціональні форми співпраці» (Чальцева О., 2017, с. 116). Разом з тим, досліджуючи сучасні особливості інституціоналізації взаємодії публічних акторів,

вчена значною мірою зосереджується на типологізації форм такої взаємодії, залучаючи нормативний аспект до розгляду інтеракції між державою та громадянським суспільством.

А.А. Халецька та А.В. Халецький з-поміж інших виокремлюють «інституційний рівень взаємодії громадянського суспільства, держави та бізнесу, ядром якого є механізм державного управління, а структурними елементами – державні комітети, підкомітети, державні адміністрації, головні управління, співпраця з інституціями громадянського суспільства, координаційні ради» (Халецька А., Халецький А., 2014). Як ми бачимо, дані дослідники в контексті застосування інституціонального аналізу до інституціонального забезпечення взаємодії органів державної влади та громадянського суспільства зосереджуються переважно на вивченні інституцій державної влади.

Максимально комплексне структурування інституційної взаємодії прагне представити Л. Яковлева у своїй статті щодо аналізу інституціональних основ координації публічної влади. Дослідниця, зокрема, підкреслює, що: «У сучасних умовах координація міжінституційної взаємодії – це головна функція публічної влади, яка й забезпечує її легітимність. Ця функція реалізується за наступними напрямками:

- погодження горизонтальної та вертикальної міжінституційної взаємодії, зведення її до відповідності демократичним стандартам діяльності публічної влади;
- сприяння встановленню нових зв'язків (розширення мережі взаємодії) та підвищення ефективності наявних взаємодій між інститутами;
- підвищення ефективності парламентського контролю;
- налагодження взаємодії між інститутами центральної та регіональної (місцевої) влади;
- підвищення ефективності діяльності координаційних органів публічної влади, які відповідно до норм адміністративного законодавства мають узгоджувати та упорядковувати взаємодію суб'єктів урядування;
- контактування із представниками громадськості (масмедіа, представники спільнот, активні громадяни тощо);
- узгодженість дій різних органів публічної влади.

Останнє виявляється найважливішим. Адже, саме узгодженість дій, як наслідок координаційних зусиль публічної влади забезпечує її легітимність». (Яковлева Л., 2022, с. 94).

Доцільно відзначити, що у конкретизації означених напрямків координації міжінститу-

ційної взаємодії під час реалізації публічної влади Л. Яковлева представляє максимально комплексне узагальнення типів, видів і форм інституціональних та інституційних інтеракцій у публічній політиці, але водночас це занадто розширює предметну основу та методологічний інструментарій аналізу означених явищ.

Варто деталізувати аналіз інституційних інтеракцій в процесі реалізації державної влади як основу ствердження суверенної держави в Україні. На нашу думку, основоположні напрями інституційних інтеракцій в системі державного управління сучасної України можливо реконструювати у вигляді наступної системи координат:

1) у якості пріоритетних внутрішньосистемних напрямів інституційних інтеракцій можливо виокремити:

1.1) інституціональні інтеракції, пов'язані із гуманізацією реалізації державної влади та розширенням взаємодії держави та громадянського суспільства;

1.2) інституціональні інтеракції, пов'язані із децентралізацією реалізації виконавчої влади як реформи взаємовідносин в системі інституцій виконавчої влади та виконавчої влади на місцевому рівні і органів місцевого самоврядування;

2) у якості пріоритетних зовнішньосистемних напрямів інституційних інтеракцій можливо виокремити:

2.1) інституціональні інтеракції, пов'язані із подальшим впровадженням реформ державного управління для успішного виконання критеріїв щодо європейської інтеграції України як її цивілізаційного вибору;

2.2) інституціональні інтеракції, пов'язані із застосуванням всіх необхідних нормативно-структурних інструментів для протидії збройній агресії проти України як зовнішнього екзистенціального виклику.

Вибудовуючи різноспрямований формат координат відносин у системі державного управління, ми виокремлюємо інституційні інтеракції, пов'язані із реалізацією політики європейської інтеграції України як наднаціональний рівень політико-управлінського процесу по відношенню до національного рівня, а інституційні інтеракції, пов'язані із децентралізацією системи реалізації виконавчої влади як регіональний рівень політико-управлінського процесу по відношенню до національного рівня.

Необхідність протидії збройній агресії та гуманізація реалізації державної влади як напрями сутнісно значущих інституційних інтеракцій можливо представити як ключові для

екзистенціального збереження і сталого розвитку політичної системи сучасної України. Якщо у випадку протидії збройній агресії ми можемо вести мову про останнє десятиріччя буття незалежної України, то необхідність гуманізації державного управління постала перед нашою державою від самого початку становлення незалежності як подолання радянського «спадку» норм і практик управлінської діяльності.

Також, відзначимо, що в даному дослідженні ми зосереджуємося на вивченні інституційних інтеракцій як процесів реалізації функціональної взаємодії між інституціями політичної системи, у першу чергу – носіями державної влади. В якості прикладів цього можливо назвати взаємодію центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування та ін. Аналіз особливостей інституціональних інтеракцій має виводити концептуалізацію отриманих висновків на рівень нормативних взаємовідносин між інститутами політичної системи, або інститутами політичної системи та надсистемними інституціональними феноменами, наприклад інститутом президента та інститутом парламентаризму в умовах правового режиму воєнного стану, політичною системою національної держави та наднаціональними принципами управління в Європейському Союзі. Аспект інституціональних інтеракцій стане предметом наших подальших наукових розвідок у напрямі дослідження нормативних основ реалізації державної влади, передовсім, в системі державного управління України.

Аналіз конструйованих нами координат інституційних інтеракцій щодо реалізації державної влади в системі публічного управління необхідно почати із дослідження особливостей трансформації міжінституційної взаємодії під час протидії збройній агресії Російської Федерації. Цей елемент координат є складовою реалізації інституційних інтеракцій, пов'язаних із застосуванням *вейж*-необхідних нормативно-структурних інструментів для відсічі збройної агресії проти України як зовнішнього екзистенціального виклику. У перший день повномасштабного вторгнення РФ на територію України – 24 лютого 2022 р. – Президентом України В. Зеленським було введено воєнний стан на всій території України строком на 30 діб (Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р.). У цьому нормативно-правовому акті також було визначено загальний механізм взаємодії військового командування, центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування для забезпе-

чення оборони України та захисту прав і свобод громадян під час дії воєнного стану. Окремо було конкретизовані невідкладні заходи, яких необхідно вжити Кабінету Міністрів України, іншим органам виконавчої влади як структурним елементам її системи для виконання положень правового режиму воєнного стану. Згодом дію воєнного стану було неодноразово продовжено – зважаючи на продовження існування загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, як зазначено у пункті 20 частини першої статті 106 Конституції України (Конституція України).

Необхідно зазначити, що вперше в історії незалежної України правовий режим воєнного стану було формалізовано у Законі України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII, у зв'язку із здійсненням збройної агресії Російською Федерацією у Донецькій та Луганській областях (Закон України № 389-VIII від 12.05.2015 р.). У вказаному Законі України чітко визначені особливості здійснення повноважень вже існуючими органами державної влади та органами місцевого самоврядування в умовах воєнного стану (наприклад, не можуть бути припинені повноваження Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України), а також формування нових для правової системи України інституцій – військових адміністрацій як тимчасових державних органів реалізації державної влади в умовах особливого правового режиму. Окрім цього, 03 лютого 2015 р. було прийнято Закон України «Про військово-цивільні адміністрації» № 141-VIII, в якому визначається статус військово-цивільних адміністрацій як «тимчасових державних органів у селах, селищах, містах, районах та областях, що діють у складі Антитерористичного центру при Службі безпеки України (у разі їх утворення для виконання повноважень відповідних органів у районі проведення антитерористичної операції) або у складі Об'єднаного оперативного штабу Збройних Сил України (у разі їх утворення для виконання повноважень відповідних органів у районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях) і призначені для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення безпеки і нормалізації життєдіяльності населення, правопорядку, участі у протидії актам збройної агресії, диверсійним проявам і терористичним актам, недопущення гуманітарної катастрофи в районі відсічі збройної агресії Російської

Федерації, зокрема проведення антитерористичної операції» (Закон України № 141-VIII від 03.02.2015 р.).

Наступним елементом структури координат інституційних інтеракцій в системі державного управління сучасної України важливо назвати інтеракції, що пов'язані із реалізацією реформ державного управління для виконання критеріїв на вступ до ЄС як підтвердження її цивілізаційного вибору. Вже через декілька днів від початку повномасштабної збройної агресії Російської Федерації, 28 лютого 2022 р. Україна офіційно подала заявку на вступ до ЄС за спеціальною спрощеною процедурою (Україна подала заявку на вступ до ЄС) і 23 червня того ж року отримала статус кандидата на членство у ЄС (Україна отримала статус кандидата на членство у ЄС). Слід відзначити, що не лише остаточне набуття повноправного членства у ЄС, але також підготовка для реалізації цього інтеграційного проекту ініціює трансформацію системи державного управління України з метою її адаптації до стандартів ЄС.

В історичній ретроспективі розгляду даного аспекту варто нагадати, що «відносини між Україною та ЄС були започатковані в грудні 1991 р., коли Міністр закордонних справ Нідерландів, як представник головної в ЄС країни, у своєму листі від імені ЄС офіційно визнав незалежність України. Намір України розбудувати відносини з ЄС був вперше проголошений у Постанові Верховної Ради України від 2 липня 1993 р. «Про основні напрями зовнішньої політики України» (Історія становлення відносин Україна – ЄС). Через деякий час даний нормативно-правовий акт втратив чинність, а відповідні положення були закріплені у Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» № 2411-VI від 1 липня 2010 р., у статті 11 якого серед основних засад зовнішньої політики визначається «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі» (Закон України № 2411-VI від 01.07.2010 р.). Для нашого дослідження значущість представляє ще одне положення – у статті 3 вказаного закону серед засад політики у сфері розбудови державності виокремлюється «модернізація системи державної служби з урахуванням європейського досвіду на принципах професійності та політичної нейтральності» (Закон України № 2411-VI від 01.07.2010 р.). Таким чином, реформування інституційної системи реалізації державного управління в Україні відбувається з метою трансформації інституційних інтеракцій в її основі для реалізації конгру-

ентної інтеграції України до системи наднаціональних інституцій ЄС.

Основним двостороннім нормативно-правовим актом, що визначає систему інституційних інтеракцій України та ЄС на сьогоднішній день є Угода про асоціацію, яка після тривалого процесу ратифікації набула чинності у повному обсязі 1 вересня 2017 р. (Угода про асоціацію). У преамбулі угоди серед іншого зазначено, що сторони-підписанти «переконані в необхідності здійснення Україною політичних, соціально-економічних, правових та інституційних реформ, необхідних для ефективного виконання цієї Угоди, і зобов'язуються рішуче підтримувати ці реформи в Україні» (Consolidated text: Association Agreement). У даному контексті в першу чергу варто звернути увагу на практику наближення законодавства України до права ЄС, що окремо конкретизовано у Дорожній карті законодавчого забезпечення виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (Дорожня карта). Саме у такий спосіб формалізується нормативна основа для функціонування механізму інституційних інтеракцій між Україною та ЄС з метою подальшої інтеграції.

Ще однією важливою складовою системи інституційних інтеракцій в сучасній Україні є інтеракції, пов'язані із децентралізацією реалізації виконавчої влади (як складової державної влади) як реформи інституційної взаємодії в системі інституцій виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Як відзначається в урядових аналітичних матеріалах, «в Україні процес децентралізації розпочато 2014 року з прийняттям Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (01.04.2014), законів України «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015) та змін до Бюджетного і Податкового кодексів – щодо фінансової децентралізації. Цей процес дозволив формувати відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування значний дієвий і спроможний інститут місцевого самоврядування на базовому рівні – об'єднані територіальні громади (ОТГ)» (Реформа децентралізації). Основна увага в зазначених нормативно-правових актах спрямована на трансформацію функціонування інституційної системи місцевого самоврядування в Україні.

Важливо наголосити, що такий процес і децентралізація виконавчої влади держави до місцевого рівня реалізації державного управління мають бути нормативно та функціонально розділені. Адже у Концепції реформи місцевого

самоврядування та територіальної організації влади в Україні закладені основи такого роду розмежування: «Метою Концепції є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад (Концепція реформи місцевого самоврядування)».

Слід відзначити, що навіть в умовах повномасштабної збройної агресії в Україні продовжується загальносуспільний дискурс щодо можливостей подальшої реалізації реформи децентралізації. Так, у виступі під час форуму «Децентралізація 2023. Законодавчий порядок денний» віце-прем'єр-міністр О. Кубраков заявив, що «Всупереч війні реформа децентралізації продовжується. Одна з першочергових задач зараз – забезпечити місцевій владі необхідну підтримку, як фінансову, так і консультаційну. Разом з тим, працюємо над унормуванням діяльності місцевих державних адміністрацій, розмежування їх повноважень з ОМС. Законопроект № 4298 забезпечить формування механізмів координації між органами влади, а також переформатувати місцеві державні адміністрації в органи префектурного типу, задля здійснення нагляду за законністю діяльності місцевого самоврядування» (Олександр Кубраков). Окрім цього, в даному процесі необхідно також врахувати статус і повноваження вже згаданого нами новітнього елементу системи інституційних інтеракцій щодо реалізації державної влади – місцевих військових адміністрацій.

Важливе значення для ефективної реалізації державного управління представляє напрям інституційних інтеракцій, пов'язаний із розширенням взаємодії громадянського суспільства та держави з метою гуманізації реалізації державної влади, й при цьому такий напрям має базуватися на пріоритеті дотримання прав і свобод людини. Одним із аспектів інституціоналізації зазначених процесів можливо назвати утворення громадських рад при досить різноманітному на сьогодні типі інституцій – широкому переліку органів влади та місцевого самоврядування.

Інститут громадських рад нормативно врегульовано Постановою Кабінету Міністрів України № 1378 від 15 жовтня 2004 р., та затверджено визначення поняття громадської ради як «кон-

сультативно-дорадчого органу, який утворюється при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевій державній адміністрації з метою здійснення координації заходів, пов'язаних із забезпеченням проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики» (Постанова Кабінету Міністрів України № 1378 від 15.10.2004 р.). У Постанові Кабінету Міністрів України № 353 « Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996» від 24 квітня 2019 р. таке визначення відтворюється, а тому подальшого нормативного врегулювання потребує практика формування громадських рад при інституціях, які не входять до переліку визначених у загальному переліку.

Як елементи політичної системи, громадські ради у вільному адміністративному форматі почали формуватися в Україні на початку 2000-их років, але кількість їх була незначною, і характер та ступінь взаємодії між громадською радою та органом влади повністю залежали від адміністративного органу, який формував раду (Громадські ради). У системі законодавства сучасної України нормативно-правовий статус громадських рад охарактеризований вже більш ґрунтовно, зокрема, у Постанові Кабінету Міністрів України № 353 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996» від 24 квітня 2019 р. конкретизовано, що «до складу громадської ради при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади можуть бути обрані представники інститутів громадянського суспільства, які не менше шести місяців до дати оприлюднення органом виконавчої влади повідомлення про формування складу громадської ради провадять свою діяльність, реалізують свої проекти у сфері, пов'язаній з діяльністю відповідного органу виконавчої влади, що підтверджується інформацією про результати діяльності інституту громадянського суспільства, та в статуті (положенні) яких визначені відповідні цілі і завдання діяльності» (Постанова Кабінету Міністрів України № 353 від 24 квітня 2019 р.). Саме у такий спосіб було закріплено, що право впливати на процеси реалізації державної влади можуть отримати лише найбільш відповідні цьому організації громадянського суспільства. Як наголошується у дослідженні особливостей раннього досвіду функціонування громадських рад в Україні, їх «основна громадянська місія – активізація процесу формування свідомої й активної позиції громадськості

щодо подальшого розвитку державної політики та підтримки громадських ініціатив стосовно участі в державо-творчому процесі» (Влада і суспільство, 2011, с. 27).

Окрім цього, реалізуючи дискурс щодо окремих напрямів інституційних інтеракцій у політичній системі сучасної України або їх комплексних координат, слід мати на увазі утвердження такого феномену як імператив одночасності. Перш ніж конкретизувати його змістовну сутність, відзначимо, що у політичній науці ще в 90-х роках ХХ ст. стосовно посткомуністичних трансформацій було сформульовано поняття «дилема одночасності», «запропоноване К. Оффе, та розвинуте Т. Кузьо у його концепції «квадратранзиту»» (Мацієвський Ю., 2016, с. 61). К. Оффе відзначав, що в такому випадку трансформації одночасно актуалізують проблематику «етнонаціональної ідентичності і території, державного устрою і соціально-економічного розподілу» (Offe C. and Adler P., 1991, p. 865), а Т. Кузьо уточнював, що «питання державності та національності донедавна ігнорувалися вченими, оскільки вони не були чинниками попередніх переходів» (Kuzio T., 2001, p. 167) (маються на увазі більш ранні дослідження демократичних транзитів). Сучасний український дослідник Ю. Мацієвський з цього приводу пише, що «як і іншим пострадянським державам, Україні доводилось вирішувати не лише питання «демократизації» і «маркетизації», що постали перед латиноамериканськими та східноєвропейськими країнами, але й питання державного та національного будівництва. Ці додаткові обставини подвоювали складність завдань, що постала перед політичним класом в Україні» (Мацієвський Ю., 2016, с. 61).

Означені суспільно-політичні протиріччя в Україні 90-х років ХХ ст., на жаль, загострилися в рамках саме тих тенденцій, які були виокремлені у дослідницькому середовищі. «Очевидно, що одночасне розв'язання завдань подібного рівня не могло не спричинити низку труднощів, які в очах населення підривають привабливість образу демократичного суспільства, породжують його рефлексорне критичне відторгнення або пошуки «ворогів», винних у ситуації, що склалася. Усе це позначається на низькому рівні довіри населення до соціальних інституцій, переорієнтації довіри з інститутів на найближче оточення. Зрештою це позначається на рівні консолідації соціуму, на відчутному зниженні рівня солідарності у суспільстві та фактично унеможлиблює спільні дії людей із захисту власних прав» (Костенок І., 2013, с. 136). Таким чином, негативний суспіль-

ний ефект від реалізації державного управління в умовах дилеми одночасності, чого, фактично, неможливо запобігти, здатний звести нанівець програми реформування. Проте, якщо посадовцями та громадянами усвідомлюється необхідність діяти за будь-яких умов, то описаний нами контекст не стане нездоланною перепорою для впровадження необхідних реформ. Дослідниця А. Moszczyńska навіть прийшла до висновку, що «ініціально «дилема одночасності» мала негативістське спрямування, а сьогодні має позитивістське значення. Подолання «дилеми одночасності» здебільшого виявилось подоланням і осягненням таких результатів процесів інституційного розвитку посткомуністичних країн Європи, як модерність, державність і перспективи вступу й сам вступ до ЄС (Moszczyńska A., 2017, с. 112). Подібний підхід до осмислення дилеми одночасності можливо характеризувати як надмірно позитивно спрямований, втім, він вказує на те, що осягнення комплексності проблеми має спонукати до пошуку шляхів її вирішення, а не способів уникнути цього.

Висновки. На нашу думку, імператив одночасності щодо напрямів реалізації державної влади можливо концептуалізувати наступним чином – це обґрунтована необхідність реалізації процесів інституційних інтеракцій в усіх напрямках координат одночасно, оскільки ними означене виконання або критично важливих завдань державного управління, або ціннісно значущих, а тому також невідкладних. Так, в першу чергу, занепокоєння викликає необхідність відсічі збройній агресії щодо України як загрози її існуванню взагалі, однак членство в Європейському Союзі як цивілізаційний вибір народу України також потребує проведення необхідних реформ. Поряд з цим, щоб обґрунтовано називатися правовою державою, необхідно сприяти захисту прав і свобод людини і громадянина в аспекті подолання негативного радянського спадку в державному управлінні, підтримання в цілому взаємодії держави та громадянського суспільства навіть в умовах воєнного стану.

Слід відзначити також необхідність приділяти значну увагу реформі децентралізації як перерозподілу необхідного обсягу повноважень виконавчої влади на рівень функціонування її місцевих органів та врегулювання системи їх взаємовідносин із органами місцевого самоврядування. В умовах воєнного стану в даному контексті виникає ряд додаткових обмежень, цілком обґрунтованих з точки зору необхідності швидкого вирішення першочергових завдань оборони країни, і,

певною мірою, переспрямування владних відносин в напрямі централізації їх безпосередньої реалізації. Однак, вже наявні здобутки реформи децентралізації мають бути збережені хоча б на програмному рівні, щоб у період повоєнного відновлення вони могли

бути відтворені для подальшого реформування, а за можливості продовження процесів децентралізації станом на теперішній час вони і мають бути продовжені, якщо це не буде суперечити реалізації повноважень військових адміністрацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Consolidated text: Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02014A0529%2801%29-20230424> (дата звернення: 21.10.23).
2. Kuzio T. Transition in Post-Communist States: Triple or Quadruple? *Politics*. 2001. Vol. 21. № 3. P. 167–168.
3. Moszczyńska A. The «dilemma of simultaneity» as a conceptual predictor of post-communist countries of Europe modernization's logistics: theoretical and methodological cut. *Studium Europy. Srodkowej i Wschodniej*. 2017. № 7. С. 111–123. (дата звернення: 14.10.23).
4. Offe C., Adler P. Capitalism by Democratic Design? Democratic Theory Facing the Triple Transition in East Central Europe. *Social Research*. 1991. № 58(4). P. 865–892.
5. Влада і суспільство: діалог через громадські ради / за заг. ред. Ю. Ж. Шайгородського. Київ, 2011. 148 с.
6. Громадські ради: для чого потрібні та як працюють в Україні. URL: <https://prosvita.nazk.gov.ua/blog/gromadski-rady-dlya-chogo-potribni-ta-yak-pratsuyut-v-ukraini> (дата звернення: 14.10.23).
7. Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.10.2004 р. № 1378. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-2004-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.10.23).
8. Дорожня карта законодавчого забезпечення виконання Угоди про асоціацію. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/karta-prioritetnikh-zakonoproektiv-u-sferi-evropeyskoi-integratsii.pdf> (дата звернення: 21.10.23).
9. Історія становлення відносин Україна-ЄС. URL: <https://minjust.gov.ua/m/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es> (дата звернення: 14.10.23).
10. Конституція України : офіц. текст. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 21.10.23).
11. Костенок І.В. Соціальна довіра та громадська участь як чинники розвитку місцевого самоврядування: оцінювання українських реалій. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2013. № 1(41). С. 136–140.
12. Мацієвський Ю. В. У пастці гібридності: зиг'заги трансформацій політичного режиму в Україні (1991-2014). Чернівці : Книги – XXI, 2016. 552 с.
13. Олександр Кубраков: Продовження реформи децентралізації означає збільшення інструментів для відновлення. URL: <https://mtu.gov.ua/news/34661.html> (дата звернення: 14.10.23).
14. Про введення воєнного стану в Україні : Указ президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 21.10.23).
15. Про військово-цивільні адміністрації : Закон України від 03.02.2015 р. № 141-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text> (дата звернення: 21.10.23).
16. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.04.2019 р. № 353. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/353-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.10.23).
17. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення: 21.10.23).
18. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 21.10.23).
19. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1.04.2014 р. № 333-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (дата звернення: 21.10.23).
20. Реформа децентралізації. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizatsiyi> (дата звернення: 14.10.23).
21. Угода про асоціацію. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu> (дата звернення: 14.10.23).

22. Україна отримала статус кандидата на членство у ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes> (дата звернення: 14.10.23).
23. Україна подала заявку на вступ до ЄС. URL: https://zaxid.net/ukrayina_podala_zayavku_na_vstup_do_yes_n1537131 (дата звернення: 14.10.23).
24. Халецька А.А., Халецький А.В. Інституціональне забезпечення взаємодії органів державної влади та громадянського суспільства. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. № 5. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=717>.
25. Чальцева О. Інституціоналізація взаємодії публічних акторів. *Evropský politický a právní diskurz*. 2017. Sv. 4, Vyd. 4. С. 110–117.
26. Яковлева Л. Координація публічної влади: джерела інституціональної теорії легітимності. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. № 35. С. 93–97. DOI <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i35.1101>.

REFERENCES:

1. Consolidated text: Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02014A0529%2801%29-20230424> [in English].
2. Kuzio, T. (2001). Transition in Post-Communist States: Triple or Quadruple? *Politics*. 3 (21), 167–168 [in English].
3. Moszczyńska, A. (2017). The «dilemma of simultaneity» as a conceptual predictor of post-communist countries of Europe modernization's logistics: theoretical and methodological cut. *Studium Europy. Srodkowej i Wschodniej*. 7, 111–123 [in English].
4. Offe, C., & Adler, P. (1991). Capitalism by Democratic Design? Democratic Theory Facing the Triple Transition in East Central Europe. *Social Research*. 4 (58), 865–892 [in English].
5. Shajhorodsky, Yu.Zh. (Eds.). (2011). *Vlada i suspilstvo: dialoh cherez hromadski rady [Government and society: dialogue through public councils]*. Kyiv, 148 p. [in Ukrainian].
6. *Hromadski rady: dlya choho potribni ta yak pracyuyut" v Ukrayini [Public councils: why they are needed and how they work in Ukraine]*. Retrieved from <https://prosvita.nazk.gov.ua/blog/gromadski-rady-dlya-chogo-potribni-ta-yak-pratsuyuyut-v-ukrayini> (accessed date 14.10.23) [in Ukrainian].
7. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny «Deyaki pytannya shhodo zabezpechennya uchasti hromadskosti u formuvanni ta realizaciyi derzhavnoyi polityky» [Some questions regarding ensuring public participation in the formation and implementation of state policy] № 1378 (2014). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-2004-%D0%BF#Text> (accessed date 21.10.23) [in Ukrainian].
8. Dorozhnyia karta zakonodavchoho zabezpechennya vykonannya Uhody pro asociaciyu [Roadmap for legislative enforcement of the association agreement]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/karta-prioritetnikh-zakonoproektiv-u-sferi-evropeyskoi-integratsii.pdf> (accessed date 21.10.23) [in Ukrainian].
9. Istoryia stanovlennya vidnosyn Ukrayina-Yes [The history of the formation of Ukraine-EU relations]. Retrieved from <https://minjust.gov.ua/m/istoryia-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es> (accessed date 14.10.23) [in Ukrainian].
10. Konstytuciya Ukrayiny : ofic. Tekst [Constitution of Ukraine: official text]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed date 21.10.23) [in Ukrainian].
11. Kostenok, I.V. (2013). Socialna dovira ta hromadska uchast yak chynnyky rozvytku miscevoho samovryaduvannya: ocynuvannya ukrajyns"kyx realij [Social trust and public participation as factors in the development of local self-government: assessment of Ukrainian realities]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Derzhavne upravlinnya [State and regions. Series: Public administration]*. 1(41). 136–140 [in Ukrainian].
12. Maciyevskij, Yu.V. (2016). *U pastci hibrydnosti: zygzagy transformacij politychnoho rezhymu v Ukrayini (1991-2014). [Trapped in hybridity: zigzags of political regime transformations in Ukraine (1991-2014)]*. Chervnivtzi, Knyhy – XXI, 552 p. [in Ukrainian].
13. Oleksandr Kubrakov: Prodovzhennya reformy decentralizaciyi oznachaye zbil"shennya instrumentiv dlya vidnovlennya [Oleksandr Kubrakov: the continuation of the decentralization reform means increasing the tools for recovery]. Retrieved from <https://mtu.gov.ua/news/34661.html> (accessed date 14.10.23) [in Ukrainian].
14. Ukaz prezidenta Ukrayiny «Pro vvedennya voyennoho stanu v Ukrayini» [About the introduction of martial law in Ukraine] № 64/2022 (2022). Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (accessed date 21.10.23) [in Ukrainian].
15. Zakon Ukrayiny «Pro vijskovo-cyvilni administraciyi» [About military-civilian administrations] № 141-VIII (2015). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text> (accessed date 21.10.23) [in Ukrainian].

16. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny «Pro vnesennya zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 3 lystopada 2010 r. № 996» [On making changes to the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 3, 2010. № 996] № 353 (2019). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/353-2019-%D0%BF#Text> (accessed date 21.10.23) [in Ukrainian].
17. Zakon Ukrayiny «Pro zasady vnutrishn"oyi i zovnishn"oyi polityky» [About the principles of domestic and foreign policy] № 2411-VI (2010). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (accessed date 21.10.23) [in Ukrainian].
18. Zakon Ukrayiny «Pro pravovyj rezhyim voyennoho stanu» [About the legal regime of martial law] № 389-VIII (2015). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (accessed date 21.10.23) [in Ukrainian].
19. Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny «Pro sxvalennya Konceptiyi reformuvannya miscevoho samovryaduvannya ta terytorial"noyi orhanizaciyi vlady v Ukrayini» [On the approval of the concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine] № 333-r (2014). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (accessed date 21.10.23) [in Ukrainian].
20. Reforma decentralizaciyi [Decentralization reform]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi> (accessed date 14.10.23) [in Ukrainian].
21. Uhoda pro asociaciyu [Association Agreement]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu> (accessed date 14.10.23) [in Ukrainian].
22. Ukrayina otrymala status kandydata na chlenstvo u YeS [Ukraine received the status of a candidate for EU membership]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrymala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes> (accessed date 14.10.23) [in Ukrainian].
23. Ukrayina podala zayavku na vstup do YeS [Ukraine submitted an application for joining the EU]. Retrieved from https://zaxid.net/ukrayina_podala_zayavku_na_vstup_do_yes_n1537131 (accessed date 14.10.23) [in Ukrainian].
24. Xalecka, A.A., & Xaleckyj, A.V. (2014). Instytucionalne zabezpechenn vzayemodiyi orhaniv derzhavnoyi vlady ta hromadyanskoho suspilstva [Institutional support for interaction between state authorities and civil society]. *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok [Public administration: improvement and development]*. (5) Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=717> [in Ukrainian].
25. Chalceva, O. (2017). Instytucionalizaciya vzayemodiyi publichnyx aktoriv [Institutionalization of the interaction of public actors]. *Evropský politický a právní diskurz [European political and legal discourse]*. 4(4), 110–117 [in Ukrainian].
26. Yakovleva, L. (2022). Koordynaciya publichnoyi vlady: dzherela instytucional"noyi teoriiy lehitymnosti [Coordination of public power: sources of the institutional theory of legitimacy]. *Aktual"ni problemy filosofiyi ta sociolohiyi [Actual problems of philosophy and sociology]*. (35), 93–97 [in Ukrainian].